

LEGE ZARRA KENTZEN (1839-1876)

2.' MARIA KRISTINA ERREGE-ORDE (1839-1840)

Bergara'ko besarkadea derritxona egin zanean, Maroto Murtziarra alde batetik karlisten izenean eta Espartero liberala bestetik, Euskaldunen alde egozan karlistai iruziera egin jaken: Espartero'k bere ezpataz lege zarra aldezteko berbea emon eban, baiña España'ko Laterri-Legea edo "Konstituziñoa"ren aurka ez dagoan neurrian. Bergara'ko mendietan ebiltzan Karlista euskaldunak euren izkiliuak emon ebezan eta euren gudalburuak aintzat artzeko berbea be emon eutsen Espartero'k.

Sustrai orretan oiñarritzen dira urte aretatik aurrera izango diran eztabaida ta gorabera guztiak: Zer dago eta zer ez Laterri-Legearen aurka?

Egoera ori ta ondorenak azaltzeko iru urrats emongo doguz: Lenengo Maria Kristiña errege-orde izan zanekoa. Bigarren Espartero'ren Erregeordetza eta irugarren II Isabel erregiñearen aldia. Gero ondoren batzuk gogoratu barko dira.

Guda amaitu eta laster alkartu ziran iru aldundik (Bizkaikoa, Gipuzkoakoa ta Arabakoa). 1840n.urteko urrillaren 25n.egunean.

Alkartu ziran guztien ustez, bear-bearreko gauzea zan lege zarra osorik zaintzea. Orretako Euskalerrri osoa batera dagoala diñoie eta ez dagoala beste biderik bakea ta aurrerapena lortzeko eta kalte aundiak alboratzeko.

Bigarren batzar bat egin eben Azpeitian, jorraillaren 10n.egunean:Olano'tar Balendin'ek ekarri ebazan Parlamentuko eta Gobernuako barriak. Ez eban ikusten beste biderik, Laterri-Legearen erara Lege Zarra aldatzea baiño. Aldun giputzak ori onartu eben. Bizkaiko Loizaga'ren ustez, ez egoan lege-zarrean ezer aldatu-bearrik. Ez zan ba erabagirik artu eta Madril'ek zer egiten dauan itxaroteko geratu ziran, Baiña gobernua ez eban ezer egiten. Lenengo bideratu bear zan gaia, udalbatzak zelan aukerau zan eta Zuzenbideko Ministroak ez eban baimenik emon autaketa egiteko.

Ori ezin zala ikusi ebenean, epailarien arazora sartu ziran bizkaian: Epailari foru-bidekoak ala Laterri-bidekoak ziran benetakoak eta korrexidoreak ete eukan arlo onetan eskubiderik. Españatik gogor egiten eben Korrexidorea agitari-maillakoa izanik ezin zeitekela izan epailari.

Aldun euskaldunak naparrakaz batzarra be egin eben baiña ez ziran eldu alkartasunera. Naparrak euren legea nai eben eta Españara sartzeko errezagoa ei zan gurea baiño.

Aduanen arloa zan beste gai bat. Madrid'en aduanak itxas-ertzean nai ebezan orrelan bizkaitarrak españatarren legepean geratu daitezkan; bizkaitarrak, ostera, aduanak Ebro-ibaiaren ondoan Balmasedan eta Orduñan nai ebezan, saldu-erosirako beti izan eben askatasuna eukiteko. Emen be naparrak gertu egozan aduanak Auñamendin

ipinteko. Naparren eta Españatarren arteko alkartasuna 1841n.urteko dagonillaren 16n.egunean izenpetu zan euskaldunakandik bereizituta.

Uztailaren asieran aldun euskaldunak zergen arazoa agertu eben: Naparroari eta Euskadiri kupoa ezarri eutsoen eta Aldundiak geratu ziran zergak batzeko. Bizkai'ko aldunak, Egaña buru zala, Españako sarrerren zerrendatik Bizkaia kentzea eskatu eben.

Errez ikusten da ba, Bergara'ko besarkadan gauzea ez zala bideratu eta liberalen guraria Bizkaia, Gipuzkoa ta Araba España-barrura beste errialde batzuren antzera sartzekoa zala.

Olazar'tar Martin'ek

TRIKITIXA BERBEA DALA ETA

Urteak emon dodaz "trikiti(x)a" eta "trikitolari" berbak entzuten. Erabili be, gure zaarrak ez dabez inoz berba orreik erabili. Berba barriak dira izan. Antza, gerra osteko Zumarragako soinuakole zaarren bat asi ei zan beraren buruari "Zumarragako Trikitia" ezizena esaten eta ortik sortua dalakoa daukat berba ori, arek berarentzako asmauta.

Gerra osteko unekada baten soinu andia (kromatikoa) zabalago ibili zan gure artean. Azkenengo 30tazak urteotan, ostera, SOINU TXIKIAK (diatonikoa) indar andiagoa irabazi dau andiaren aldean. Sasoi orretan zabaldu dira sano "trikiti(x)a" eta "trikitolari" berbak gure Errian.

Alan bada, gaurko gazteak eta ain gazteak ez diran batzuk be musika tresnari "trikiti(x)a" esaten deutsoe. Baina jakin beie, batzuk eta besteak, musika tresna orreri Bizkaitik Euskalerrian sartu zanetik eta gerra ostera arte, beti, Bizkaia zein Gipuzkoan, SOINU TXIKIA esaten izan jakona. Ganera, tresna ori eskuetan darabilenari SOINUJOLEA eta ondoan orreri lagunduten deutsonari PANDEROJOLEA esaten izan jake beti. Orretan, gaur egun, Bizkaiko eta Gipuzkoako solnulari, panderojole zein neu lango soinuazale asko, zaarrenak batez be, bat gatoz.

Sarritan be entzun dot, "trikiti(x)a" izeneko musikea edota jantzea jo bear dabela eta ez dabela... Ori izenori oraindinokarren barriagoa da, asmakeria. Gure artean orrek beti ASTIROKOA izena eukiten izan dau-eta. Beste izen batzuk be ibili dira gure zaarren agoetan: **ZABALETAKOA**, **ARONAKOA**, **JOTEA**, **BIZKAI-DANTZA** (Gipuzkoan)...

Gure tradizioa ori izan da eta ez dot uste orrek zaku zaarrean aaztuta lotu bear dauanik, bestetara baino. Tradizioaren zati ori berak merezitako lekura atzera ekarteko eskatu gure dot. Eutsi daiogun bada gogor!

Kontxabale - Bermeo